

A „multikulti” mecénás főváros

Az Új Budapest Galéria az utóbbi másfélszáz esztendő nagyjából ugyanannyi képzőművészeti alkotását mutatja be a Fővárosi Képtár anyagából. Fitz Péter és Matytyasovszky Zsolnay Péter kiállítás-rendezők elsősorban a képzőművészeti alkotások megrendelése és vásárlása történetét követik, de emellett a soknemzetiségű Duna-parti település korszerű európai világvárossá válásának máig tartó folyamatát is láttatják.

Kezdetben (az 1880-as években) a főváros életében fontos szerepet játszó férfiak „polgári arcképcsarnokához” az első megrendelés Than Mórhoz, az osztrák-magyar kiegyezést előmozdító Deák Ferenc, „a haza bölcse” portréjának megfestésére érkezett. Ő teljesen semleges polgári öltözetben örökítette meg a jeles politikust, Kovács Mihály viszont a maga vásznán díszmagyarban ábrázolta Ráth Károlyt. Hóra János Lajos ifj. Lendvay Mártont, a híres színművészt, Zampa szerepében, egy balkáni harcos jelmezében, az övébe tűzött pisztollyal festette meg. Aztán felzárkóztak a hölgyek is, Marastoni Jakab saját nejét még színes görög népviseletben ábrázolta, de a dámák többsége az „összennemzeti búbánat” és a családi tragédia közös kifejezésére tetőtől talpig feketében ült modellt, mint például Györgyi (Giergl) Alajosnak egy névtelen idős nő, Lotz Károlynak Stróbl Alajosné, László Fülöpnek Falk Miksáné és Gyurkovics Károlynak egy ismeretlen „honleány”, aki ráadásaként fekete gyászfátylat is viselt. Weber Henrik népes családjának több nemzedékét hozta össze egy zsánerjelenetben, melyen az unokájának mesét olvasó nagyapótól a foglalkozására összpontosító higgadt középnemzedéken át a friss újsághírekről vitázó „ifjú titánokig” sok mindenki megtalálható. Az 1900-as években a „boldog békeidők” oldották fel a közhangulatot. Munkácsy Mihály ekkor készítette szénrel vázolt mellképét a frakkban hegedülő Berkes Béla cigányprímásról. (A rajtot ifjabb pályatársának ajánlotta: „Herzel Kornél barátomnak Munkácsy”). Ferenczy Károly ugyanekkor örökítette meg Herrer Cézárt és nejét, már világosabb színeket alkalmazva, ami a festői stílusváltást is jól jelzi. Úgy, ahogyan Rippl-Rónai József „Fivéreim (Lajos és Ödön)” című képe is a maga harsány színeivel, díszes körvona-

Rippl-Rónai József: Fivéreim (Lajos és Ödön), 1912

Vajda Lajos: Leányikon (1936)

laival, életigenlő jellemábrázolásával. *Vajda* Lajos Leányikonja (az 1930-as évek vége) a bizánci hagyományt ötvözi a mértánias konstruktivizmussal. *Lakner* László hatvanas években alkotott kétméteres vásznán csupán egy érzéki száját nagyított óriásira, fotó-realista modorban. *Jovánovics* György 1979-től 2003-ig dolgozott a sakkozó Liza *Wiathruck* életnagyságú, gipszszel és vegyes technikával készült installációján...

A kiállítás másik vonulata a kimagasló történeti események felidézése. A „Budavár visszavétele 1684-ben” című, egész teremfalat betöltő, sokalakos csoportképet eredetileg a kétszázadik évfordulóra rendelték *Benczúr* Gyulától, aki azonban csak a millenniumi ünnepségekre készült el vele. Most egy kicsiny előtanulmány idézi, a lépcsőn két török harcos tetemével. Iskolás tankönyvekből is közismert *Madarász* Viktor „Zrínyi és Frangepán a börtönben” párosának historizáló kompozíciója, akárcsak *Székely Bertalantól* az „V. László és Cillei” kettős alakja. A rohamos korszerűsítés iramában nemcsak a vadonátúj létesítményeket (pl. *Barabás* Miklós „A Lánchíd alapkövetétele 1842-ben”), hanem a lerombolásra ítélt régi részleteket is megörökítette a városvezetőség. Még a reformkorból származik *Warschag* Jakab „Tabáni kapu”-ja, lovas hintókkal, gyalogos polgárokkal és parasztokkal, balról a vázlatozó festőművésszel, jobbról kéregető koldussal. 1887 előtt készült *Lotz* Károly műve (Rákospalotai híd), amely a patakparton ruhát mosó és teregető nőkkel, a közelgő lovas kocsiival, a vállára vetett szénagereblyével haladó bögatyás és mezítlábas paraszttal meg az előtérben legelésző libákkal – teljesen falusias hangulatot áraszt. *Brodzsky* Sándor ugyanekkor keletkezett képén (Normafa) sétálgató napernyős dámákat és játszó gyerekeket festett meg. *Schickedanz* Albert és *Nádler* Róbert a forgalmas hetivásárokat választotta témaként. Az előbbi a Szentháromság, utóbbi a Bomba (ma: Batthyány) térit. Vásznaikon ekhós szekerek és sátorokkal, ponyván áruló kofák, utcaseprők és az úrnőjük után kosarakat cipelő cselédlányok láthatók. *Ligeti* Antal „Budapest látképe délről” című panorámáján a lankás pesti Duna-parton lovak legelnek, családok heverésznek a kikötött gabonaszállító dereglyék és vízimalom-hajók közelében, átellenben a budai Citadella még magányosan gubbaszt a csupasz Gellért-hegy tetején. A messzi távolban az emeletes házak tengeréből templomtornyok és füstölgő gyárkérmények emelkednek ki, előrevetítve az ipar-

sodás feltartóztathatatlan térhódítását. *Remsey* Jenő György szecesszióba oltott expresszionizmusával (Éneklő koldusok) első világháborús kéregetőket ábrázol groteszk modorban, havasi viseletben és bocskorral. A kesernyés százjű tragikomikus vonulatot folytatja *Anna* Margit Akasztott bábujá 1956-ból, míg két évtizeddel később *Ország* Lili De Profundisa a Holokauszt áldozatainak emlékét is felidézi. *Schwierkiewicz* Róbert: Zen zászlója (1992) sátorlapra illesztett, festékfoltos brokát miseruhákból készített összeállítására már a rendszerváltás felemáságát idézi fel. A fiatal *Göblyös* Luca saját gyerekkori fényképeit felhasználó számítógép-animációjánál (az Úttörőnyakkendő-sorozat, 2006-2007) a megélt közelmúlt által ihletett témaválasztáshoz kiválóan illő, vadonatúj lentikuláris technikát használt.

Az Új Budapest Galéria az ősszel költözött a pesti Duna-partra, a Bálna hipermodern üveg-beton-fém épületének első emeletére (Budapest IX. Fővám tér 11-12.). Noha 1988-ban még a műemléki helyreállítás terve sem létezett, *Fehér* László mintha kifejezetten ide tervezte volna akkori, Balkon című méretes olajképét a kiugró erkélykorlátra könyöklő nőalakkal. Nekem mindenesetre ez jutott eszembe, amikor a fedetlen tetőteraszról a körkilátásban gyönyörködtem. „A mecénás főváros” című tárlat augusztus 31-ig látogatható.

Göblyös Luca: Úttörőnyakkendő IV. (2006-2007)

Látogasson el honlapunkra: www.nemzetisegek.hu